

UN SECOL DE LA SALVAREA FIINȚEI NAȚIONALE (1917-2017)

Corneliu-Mihail LUNGU*

Rezumat. Luptele purtate de armata rămână pe Frontul de Est în vara anului 1917 constituie un moment de mare importanță în evoluția primului război mondial. Pentru a sublinia ecoul internațional aparte generat de confruntările de la Mărăști, Mărășești și Oituz, de această dată facem apel la documente diplomatice și militare, datorate unor înalți funcționari străini, care au comentat elogiul efortul armatei române.

Cuvinte-cheie: Primul Război Mondial, documente militare, rapoarte diplomatice, Mărășești

Anul 1917 a fost hotărâtor pentru România pusă în situația de a fi sau de a nu mai exista pe harta Europei. Evoluția evenimentelor a fost urmărită cu deosebită atenție de către diplomația europeană, care a sesizat pericolele ce amenințau România nu numai din partea inamicului, dar și ca urmare a răsturnării și complicării regimului politic din Rusia.

Peste veac au rămas și s-au păstrat numeroase mărturii documentare, care dovedesc că în vara anului 1917 ființa națională a fost salvată de la pieire prin jertfa „generației marelui război <care> și-a făcut datoria față de neamul său”¹.

Un prim document supus atenției îl constituie raportul din 17 iulie 1917 întocmit de însărcinatul cu afaceri al Elveției în România, Gustav Boissiere, care înștiința pe consilierul federal al Departamentului public al Ministerului Afacerilor Externe despre situația frontului românesc. Principala concluzie a diplomatului elvețian se referea la situația tragică a României, care „în mod categoric, nu poate conta pe vecinii săi și căreia ceilalți aliați nu-i pot acorda alt ajutor decât aprovizionarea cu muniții și alte materiale de război”².

Informații asemănătoare și la fel de alarmante se regăseau în alte rapoarte diplomatice cum este cel al Legației Belgiei, înaintat Ministerului Afacerilor Externe la 1 august 1917, din care rezultă că germanii jucau o carte mare „întrucât se știe că nu întreprind asemenea ofensive în mod superficial și că odată începute,

* Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, Universitatea „Hyperion”, București, gabriel.givlea@stefadina.ro

¹ Mareșal Alexandru Averescu, *Notițe zilnice din război (1916-1918)*, Edit. „Cultura Națională”, București, p. 232.

² *1918 la Români. Desăvârșirea unității statale a poporului român*. Documente externe (1916-1918), vol. II, Edit. Științifică și Enciclopedică, 1983, p. 925.

tenacitatea lor îi va duce până la capăt”³. Acest lucru însemna în viziunea autorului raportului că inamicul era „hotărât să dea o lovitură decisivă pentru a scoate România din luptă”⁴.

După cum rezultă din același raport al Legației Elveției în România, citat mai sus, momentul critic al situației noastre militare a fost atins în ziua de 25 iulie 1917, când armata rusă, care lupta în colaborare cu armata română între Cașin și Putna, a primit ordin de la Kerenski de a opri orice ofensivă. Pe drept cuvânt, diplomatul elvețian aprecia că „speranțelor îndreptățite într-un succes strălucit i-a urmat un profund pesimism, fără a vorbi de sentimentul de revoltă împotriva acestui nou boicot al rușilor”⁵.

Atitudinea refractară a Rusiei avea antecedente și se poate vorbi chiar de o poziție ostilă, manifestată în momentul important al hotărârii României de a intra în război. Poate fi demonstrat printr-un detaliat **Memoriu-raport** al maiorului Stanley Washburn, care, pe lângă celelalte aspecte, relatează despre împotrivirea Rusiei față de intrarea României în război. Demn de remarcat faptul că el își formase opinia în temeiul unei informații elocvente și în urma unei lungi convorbiri cu Serghei Sazonov, fost ministru al Afacerilor externe. La rândul său, exministru fusese chemat de generalul Alexeev pentru a discuta împreună „afacerile române” ca urmare a presiunii imense exercitate de Franța și Anglia pentru a forța România să intre în război. Răspunzând că „este împotriva unei asemenea acțiuni în 1916”, generalul Alexeev a motivat că intrarea în Război a României ar fi determinat extinderea flancului, iar linia frontului rusesc ar fi ajuns până la Marea Neagră”⁶. Totodată, el se împotriva întrucât era nesigur în ceea ce privește pregătirea României pentru a intra în război. Ajuns la cartierul general al lui Brussilov, maiorul Washburn avea să constate tot o atitudine potrivnică „pentru aceleași motive care îl influențaseră și pe Alexeev”⁷.

În același context merită a fi evidențiată o altă constatare a corespondentului militar trimis pe frontul de est, referitoare la neîncrederea în diplomația rusă, care „s-a comportat întotdeauna în trecut de așa manieră încât să justifice, de fapt, temerile României”⁸. Convingerea sa era că printre cauzele pentru care România a amânat intrarea în război s-a numărat și teama că Rusia ar putea obține Constantinopolul și Dardanelele, situație în care ar fi controlat ieșirea la Marea Neagră, viața comercială și economică a României fiind, practic, compromise.

În urma vizitelor efectuate pe frontul român maiorul S. Washburn concluzionase că agravarea situației era datorată nelivrării de către Aliați a

³ Arhivele Naționale Istorice Centrale (A.N.I.C.), Colecția „Microfilme” Belgia, rola 12, cadrul 139 (Ministere des Affaires Etrangères, Correspondance Politique, Legations Roumaine).

⁴ *1918 la Români...*, vol. II, p. 925.

⁵ *Ibidem*, p. 924.

⁶ *Ibidem*, p. 984.

⁷ *Ibidem*, p. 985.

⁸ *Ibidem*, p. 986.

muniției necesare și sprijinului lor, rezumat, de regulă, la sfaturi. Din acest punct de vedere sugestivă este relatarea ofițerului corespondent după ultima sa vizită în timpul căreia a discutat cu generalul Averescu pe care „ajunsesse să-l cunoască destul de bine”. Întrebat fiind ce ajutor primește de la Aliați el i-a mărturisit că <există 50 de ofițeri francezi în România care ne dau sfaturi și ne încurajează; de fapt, primim sfaturi de la Franța, Anglia și Rusia; **ce avem nevoie sunt mai puține sfaturi și mai multe tunuri**>⁹ (subl. n.).

Respectând adevărul istoric trebuie recunoscut că ajutorul primit din partea Franței a fost substanțial, concretizându-se în suportul tehnic de specialitate care a contribuit la refacerea potențialului militar al României. În schimb, de la răsărit, pe lângă sfaturi, de la Statul Major al generalului Brussilov au fost primite încurajări ce îndemnau România să înțeleagă că: „înfrângerile suferite de ea sunt doar incidente într-o campanie mai vastă, căci în spatele ei stă marea Rusie care va avea grijă ca micul, dar viteazul ei aliat, intrat în război pentru o cauză dreaptă să nu sufere în cele din urmă”¹⁰.

Pe fondul acestui context general, în condiții și evenimente cu totul nefavorabile s-au desfășurat istoricele lupte de la Mărăști, Mărășești, Oituz, salvatoarele țării de la dezastru. După un secol, pentru a demonstra rolul lor în apărarea ființei naționale, din nou am apelat la memoria documentelor de arhivă, cu precădere a celor diplomatice. De remarcat faptul că victoriile dobândite și eroismul ostașilor români au fost percepute și au impresionat pe aliați, cât și pe inamici. În toiul evenimentelor, în august 1917, Georges Clemenceau îi adresa rugămintea generalului H. Berthelot de a transmite o telegramă de felicitare Comandantului șef al Armatei române pentru „succesul repurtat de armata română în cursul ofensivei sale”, apreciind că prin curajul și tenacitatea dovedite armata română a demonstrat că „grelele încercări prin care a trecut nu au făcut decât să mărească încrederea în succesul final”¹¹.

Pe adresa Guvernului și a Înalțului Comandament român au fost primite scrisori și telegrame de felicitare din partea unor personalități politice și militare marcante pe plan european. Un asemenea mesaj a trimis la 13/26 august 1917 primul ministru britanic Lloyd George, care își exprima admirația „pentru curajul eroic și capacitatea de rezistență de care a dat dovadă poporul român în timpul unui an de încercări aproape fără seamăn”. Remarcabilă era și constatarea sa conform căreia: „Reconstituirea armatei și rezistența îndârjită, de neprețuit, pe care o opune în prezent inamicului în condiții excepționale de dificile constituie un exemplu magnific al tăriei pe care libertatea o însuflă unui popor liber”¹².

⁹ *Ibidem*, p. 993.

¹⁰ *Ibidem*, p. 995.

¹¹ A.N.I.C., Colecția „Microfilme” Franța, rola 175, cadrul 1064, Archives Historique Militaires Vincennes, Ministère de la Guerre, Etat Major de l’Armée.

¹² *Anul 1918...*, vol. II, p. 942.

La rândul său, colonelul Hadzic, atașatul militar al Serbiei la București, informându-l pe comandantul Corpului de voluntari sârbi, croați și sloveni despre situația frontului ruso-român aprecia, la 2 august 1917, că: „În ceea ce privește trupele românești, ele fac acum impresia unor trupe valoroase din toate punctele de vedere. Disciplina și supunerea sunt foarte bune și inspiră toată încrederea ce s-a creat asupra lor”¹³.

Conform relatărilor Însărcinatului cu Afaceri al Elveției, G. Boissier, „noua armată română reconstituită, dincolo de orice nădejde”, s-a impus atenției opiniei publice europene primind „aprecieri dintre cele mai elogioase”. Deosebit de mișcat a fost de faptul că până și ofițerii francezi, care erau în general foarte rezervați au dat „frâu liber aprecierilor lor”¹⁴.

În cadrul rapoartelor diplomatice ale vremii un loc bine definit l-au ocupat relatările despre luptele de la Mărăști, Mărășești, Oituz. Așa de pildă, la 1 septembrie 1917, același Însărcinat cu afaceri al Elveției, G. Boissier, raporta consilierului federal A. Dunant date cu privire la situația militară de pe frontul român, insistând asupra luptelor de la Mărășești care au fost „violente și au provocat guvernului serioase îngrijorări din cauza unei eventuale rupturi complete a frontului și invadării Moldovei”¹⁵. Din fericire evenimentul nu s-a petrecut „datorită eroismului trupelor române, mai mult sau mai puțin secondate de câteva divizii ruse”, ceea ce a împiedicat dușmanul să avanseze, iar dacă „pe alocuri a înaintat puțin, în alte sectoare a trebuit să se retragă”. În pofida sacrificiilor făcute de armata română situația rămânea dificilă „dacă rușii continuau să refuze lupta” și așa cum sesiza diplomatul elvețian putea „veni un moment în care românii, în ciuda curajului lor, să nu mai fie în stare să reziste”¹⁶.

Nici un astfel de moment nu a venit pentru că așa cum rezultă dintr-un alt raport diplomatic, din 2 septembrie 1917, „armata română rezistă pretutindeni cu succes în ciuda câtorva mici avantaje pe care și le-au putut asigura germanii. Mai mult decât atât, trupele române au pornit un nou atac în regiunea Panciu, în punctul de joncțiune al armatelor Averescu și Grigorescu, unde divizia 124^a rusă în întregime a fugit, ca și în nord, la frontiera Bucovinei, unde trupele rusești, de asemenea au părăsit toate, terenul în fața bombardamentului”¹⁷.

Recunoașterea supremă a semnificației și importanței victoriilor obținute în vara anului 1917 de către trupele române a venit nu numai din partea aliaților, ori a celor neutri, dar și din tabăra inamicului. Drept argumente și dovezi în acest sens pot fi aprecierile generalului von Morgen, comandantul Corpului de rezervă german, care, în memoriile sale mărturisea că: „Rezistența dușmanului, în special

¹³ *Ibidem*, p. 928.

¹⁴ *Ibidem*, pp. 924-925.

¹⁵ *Ibidem*, p. 953.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ ANIC, „Microfilme” Belgia, rola 12, cadrul 157 (Ministere des Affaires...).

a românilor a fost neobișnuit de dâră și s-a manifestat prin 61 contraatacuri în decursul celor 14 zile de luptă”¹⁸.

Efectele victoriilor dobândite pe câmpul de luptă au fost atât de puternice încât l-au determinat pe generalul german să concluzioneze că „luptele din august au dovedit că românii deveniseră un adversar respectabil”¹⁹.

Elogii la adresa armatei române au fost aduse și în diverse publicații germane ale vremii, care s-au ocupat pe larg despre prima conflagrație mondială. Dintre comentariile apărute, demne de reținut sunt cele referitoare la semnificația victoriei de la Mărășești, despre care se aprecia că a fost posibilă: „Printr-o rezistență îndârjită împotriva unei ofensive bine pregătite și prin numeroase contraatacuri energice duse până la lupta corp la corp, fără nici o considerație de grelele pierderi, diviziile române nou formate și educate de ofițeri francezi au știut să apere patria lor de o completă cucerire”²⁰ (subl. n.).

Chiar dacă am stăruit în suficientă măsură, în opinia noastră, asupra unor dovezi grăitoare – susținute de surse autentice – cu privire la semnificația și rolul luptelor de la Mărăști, Mărășești, Oituz în salvarea ființei naționale, socotim oportun ca ansamblul mărturiilor să fie întregit cu **Mesajul** regelui Angliei adresat suveranului României prin care îl asigură că „întreaga simpatie se îndreaptă către Dumneavoastră în aceste clipe de grea încercare și că am o nemărginită admirație față de rezistența eroică și fermă a armatei Dumneavoastră care a avut de înfruntat greutăți și descurajări fără seamăn”²¹.

După un secol de la memorabilele lupte se cuvine ca pe lângă eroismul ostașilor români să fie glorificați generalii Alexandru Averescu, Constantin Cristescu, Eremia Grigorescu și ceilalți comandanți de arme, care au demonstrat calitățile lor de mari strategii ai artei militare. Sugestive sunt relatările generalului C. Dabija care concluzionează că i se datorează generalului Al. Averescu „faptul că nu a oprit ofensiva la 12 iulie, ci a continuat-o până în ziua de 17 VII, ceea ce a avut un considerabil și decisiv efect”²². Mergând cu analiza mai departe, autorul lucrării *Armata română în războiul mondial* aprecia că dacă generalul Averescu oprea ofensiva atunci totul ar fi fost pierdut, apărarea Moldovei ar fi fost întoarsă prin ofensiva Armatei a IX-a germane între Siret și Prut și soarta cea mai tragică s-ar fi abătut asupra armatei și poporului român.

Iată pentru ce subscriem ideii că luptele de la Mărăști, Mărășești, Oituz ar merita să fie denumite generic „Bătălia Moldovei”, cea care ne-a salvat ființa națională.

¹⁸ C. Kirîțescu, *Istoria războiului pentru întregirea României (1916-1919)*, vol. II, Edit. Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 133.

¹⁹ *Ibidem*, p. 134.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Anul 1918...*, vol. II, p. 1016.

²² Al. Averescu, *Notițe zilnice...*, p. 228.

Totodată, acum după un secol nu trebuie uitat că „generația marelui război și-a făcut datoria față de neamul său”²³.

Altfel, așa cum remarca același corespondent militar american trimis pe frontul românesc, S. Washburn, într-o scrisoare adresată senatorului E. Root, „sacrificiile <României> și buna ei credință în această luptă nu sunt înțelese de toată lumea”²⁴.

BIBLIOGRAFIE

- 1918 la Români. Desăvârșirea unității statale a poporului român*. Documente externe (1916-1918), vol. II, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983
Arhivele Naționale Istorice Centrale (A.N.I.C.), Colecția „Microfilme” Belgia, rola 12, cadrul 139
(Ministere des Affaires Etrangères, Correspondance Politique, Legations Roumaine)
Averescu, Alexandru, Mareșal, *Notițe zilnice din război (1916-1918)*, Editura „Cultura Națională”, București
Kirîțescu, C., *Istoria războiului pentru întregirea României (1916-1919)*, vol. II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989

²³ *Ibidem*, p. 232.

²⁴ *Anul 1918...*, vol II, p. 944.